

ВОЯГА ЕТМАГАНЛАР ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАР ПРОФИЛАКТИКАСИ СОҲАСИДА ИЧКИ ИШЛАР ОРГАНЛАРИНИНГ ТУТГАН ЎРНИ

Ризаев Худойназар Амирулло ўғли

ТДЮУ Ихтисослаштирилган филиали

Жинойят-ҳуқуқий фанлар кафедраси ўқитувчиси

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6563121>

АННОТАЦИЯ: Мазкур мақолада вояга етмаганлар ҳуқуқбузарликлар профилактикаси соҳасида Ички ишлар органларининг тутган ўрнига доир масалалар баён этилган. Шунингдек, мазкур мақолада муаллиф Ички ишлар органи ходимларининг вояга етмаганлар ҳуқуқбузарликларининг барвақт олдини олишни ташкил этилиши биринчидан, жамиятда зид турмуш тарзи кечирувчи шахслар ҳамда ижтимоий жиҳатдан хавфли аҳволда бўлган оилалар ва вояга етмаганларни ўз вақтида аниқлашга, иккинчидан, шахсдаги ғайриижтимоий ҳуқ-атворни ижобий томонга ўзгартиришга ҳамда ҳуқуқбузарликларни барвақт профилактика қилишга, учинчидан, фуқароларни жинойятлардан, шу жумладан турли кўринишдаги жинойятлардан жабрланишини олдини олишга, тўртинчидан, вояга етмаганлар ўртасидаги низоларни бартараф этиш ва уларни олдини олишга қаратилган кенг қамровли ижтимоий-ҳуқуқий чораларни амалга оширишга имкон бериши борасида ҳам ўз фикрларини баён этган.

Калит сўзлари: Вояга етмаганлар, ҳуқуқбузарлик, профилактика, субъектлар, олдини олиш, болалар, Ички ишлар органлари, назоратсиз, қаровсиз, фаолият.

АННОТАЦИЯ: В данной статье рассматривается роль правоохранительных органов в профилактике правонарушений несовершеннолетних. В статье также рассматривается организация ранней профилактики правонарушений несовершеннолетних сотрудниками сотрудниками органов внутренних дел, во-первых, своевременное выявление лиц, находящихся в конфликте с обществом, и социально незащищенных семей и несовершеннолетних, во-вторых, позитивное изменение личностного асоциального поведения. его взгляды на раннюю профилактику правонарушений, в-третьих, профилактику потерпевших от преступлений, в том числе различных видов преступлений,

и, в-четвертых, на реализацию комплексных социально-правовых мер, направленных на разрешение и предупреждение конфликтов между несовершеннолетними.

Ключевые слова: несовершеннолетние, правонарушения, профилактика, субъекты, профилактика, дети, Органы внутренних дел, бесконтрольная, запущенный, деятельность.

ANNOTATION: This article discusses the role of law enforcement agencies in the prevention of juvenile delinquency. The article also discusses the organization of early prevention of juvenile delinquency by employees of internal affairs bodies, firstly, the timely identification of persons in conflict with society, and socially vulnerable families and minors, and secondly, a positive change in personal asocial behavior. his views on the early prevention of offenses, thirdly, the prevention of victims of crimes, including various types of crimes, and, fourthly, on the implementation of comprehensive social and legal measures aimed at resolving and preventing conflicts between minors.

Keywords: juveniles, offenses, prevention, subjects, prevention, children, Internal affairs bodies, uncontrolled, neglected, activity.

Юртимизда фуқароларнинг хавфсизлигини таъминлаш, жамоат тартибини сақлаш, маҳаллаларда ижтимоий-маънавий муҳитни қарор топтириш, аҳоли, жумладан, вояга етмаганлар ўртасида ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш мақсадида муайян чора-тадбирлар амалга ошириб келинмоқда.

Шулардан келиб чиқиб, вояга етмаганлар ўртасидаги ҳуқуқбузарликлар профилактикаси бир томондан ҳуқуқбузарликларга қарши кураш бўйича давлат даражасида амалга оширлаётган чора-тадбирларнинг муҳим йўналишларидан бири бўлса, бошқа томондан эса ёшларга оид давлат сиёсатининг ҳам устувор йўналишлари сирасига киради.

Вояга етмаганлар ҳуқуқбузарликларининг барвақт олдини олиш бўйича ваколатли субъектлар фаолияти ҳам муҳим аҳамиятга эга бўлиб, айниқса Ички ишлар ходимларининг вояга етмаганлар ўртасидаги ҳуқуқбузарликларнинг сабаб, шарт-шароитлари ва уларга имкон бераётган омилларни ўз вақтида аниқлаш, уларни бартараф

этиш ҳамда келгусида уларнинг содир этилишига йўл қўймасликка қаратилган фаолият муҳимдир.

Ички ишлар органларининг вояга етмаганлар ҳуқуқбузарликларининг барвақт олдини олиш соҳасини ташкил этилиши *биринчидан*, жамиятда зид турмуш тарзи кечирувчи шахслар ҳамда ижтимоий жиҳатдан хавфли аҳволда бўлган оилалар ва вояга етмаганларни ўз вақтида аниқлашга, *иккинчидан*, шахсдаги ғайриижтимоий ҳуқ-атворни ижобий томонга ўзгартиришга ҳамда ҳуқуқбузарликларни барвақт профилактика қилишга, *учинчидан*, фуқароларни жиноятлардан, шу жумладан турли кўринишдаги жиноятлардан жабрланишини олдини олишга, *тўртинчидан*, вояга етмаганлар ўртасидаги низоларни бартараф этиш ва уларни олдини олишга қаратилган кенг қамровли ижтимоий-ҳуқуқий чораларни амалга оширишга имкон беради.

Бунда вояга етмаганлар ҳуқуқбузарликлар профилактикаси соҳасида Ички ишлар органларининг тутган ўрни муҳим бўлиб, улар ҳуқуқ-тартиботни сақлаш ҳамда мустаҳкамлаш, ҳуқуқбузарликларни аниқлаш, уларга барҳам бериш, шунингдек ҳуқуқбузарликларнинг содир этилиши сабабларини ва уларга имкон бераётган шарт-шароитларни аниқлаш, бартараф этиш мақсадида қўлланиладиган ҳуқуқбузарликлар умумий, махсус, якка тартибдаги ва виктимологик профилактикасининг ҳуқуқий, ижтимоий, ташкилий ва бошқа чора-тадбирларни амалга оширишади¹.

Юқоридаги профилактик чора-тадбирларни тўғри ташкил этилиши жиноятларнинг олдини олишда муҳим аҳамият касб этади.

Профессор И.Исмаилов таъкидлаганидек, жиноятларнинг олдини олиш шуниси билан афзалки, бу фаолиятга жиноят содир этган шахснинг жазоланиши муқаррарлигини таъминлаш учун сарфланадиган анча кам харажат қилиниши билан бир вақтда, инсонни, айниқса ёшларни жамиятда ўз ўрнини топишга, ҳаётда атрофидаги яқин кишилари, бошқа инсонлар ва жамият учун фойдали бўлган фаолият билан шуғулланишга ундайди ҳамда уни амалга оширишда кўмаклашади².

¹ Ўзбекистон Республикасининг «Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тўғрисида»ги 2014 йил 14 майдаги қонуни // URL: <http://www.lex.uz>.

²Исмаилов И. Уюшган жиноий тузилмалар фаолиятининг олдини олишни назарий ва ташкилий-ҳуқуқий таъминлаш: Юрид. фан. док-ри. дисс... –Т., 2006. –Б. 199.

Г.Ў.Ахмедованинг фикрича, жиноятларнинг олдини олиш тўғри ташкил этилса, мамлакатимизда жиноятчиликнинг аҳволини тубдан ўзгартира олмаса ҳам, унга қарши амалий кураш муайян жиноятлар ривожланишидаги салбий омилларга амалда қаршилиқ кўрсатиш мумкин³.

Ж.С.Мухторов тадқиқотларида, профилактика хизмати томонидан ҳудуддаги ҳар бир жиноятнинг сабаб ва шароитларини ўз вақтида аниқлаш, уларни бартараф этиш, кучсизлантириш, таъсирини йуқотиш ҳамда уларга тўсиқлар қўйиш бўйича манфаатдор профилактика субъектлари ва ўзини ўзи бошқариш органлари билан ҳамкорликда аниқ чора-тадбирларни амалга ошириш лозим⁴ деб батафсил тўхталиб ўтган. Ана шундай фаолиятнинг асосий мақсади бўлиб, вояга етмаганлар ҳуқуқбузарликларининг барвақт олдини олиш фаолиятини ташкил этиш ҳисобланади.

М.Қ.Ўразалиевнинг фикрича, жиноятларни профилактика қилиш жиноятчиликнинг олдини олиш фаолиятининг таркибий қисми ҳисобланиб, у жиноятчилик сабабларини ва унга имкон берувчи шарт-шароитларни, уларнинг айрим гуруҳлари ва жиноятчилик турларини изчил аниқлаш ва бартараф этилишини назарда тутати⁵. Шундай қилиб, ушбу фаолиятни ташкил этишдан мақсад, энг аввало, ҳуқуқбузарликларни барвақт профилактика қилиш, уларни зарарсизлантириш, ҳуқуқбузарлик содир этилиши мумкин бўлган шахсларга таъсир кўрсатиш ҳамда фуқароларнинг ҳаёти ва соғлиғига қарши қаратилган турли тажовузларни олдини олишдан иборатдир.

Вояга етмаганлар ҳуқуқбузарликларининг барвақт олдини олишда фуқаролик жамияти институтлари, жамоат тузилмалари ва кенг жамоатчилик билан ҳуқуқбузарликлар профилактикасини самарали амалга ошириш бўйича ҳамкорликнинг янги усул ва шакллари ишлаб чиқиб, бу борадаги ҳамкорликни янги босқичга олиб чиқишни тақозо этмоқда. Чунки, барча ички ишлар органлари соҳавий хизматлари

³Ахмедова Г.Ў. Уюшган гуруҳлар кичик тадбиркорлик соҳасида содир этиладиган жиноятларнинг олдини олиш: юрид. фан. номз. дисс.-я. –Т., 2006. –Б. 101.

⁴Мухторов Ж.С. Ички ишлар идоралари профилактика хизматлари фаолиятининг ташкилий ҳуқуқий асослари: Ўқув қўлланма / Масъул муҳаррир юрид. фан. доктори И.Исмаилов –Т.: Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси, 2008. –Б. 32.

⁵Ўразалиев М.Қ. Оилада вояга етмаганларга қарши содир этиладиган жинсий жиноятларнинг олдини олиш: юрид. фан. номз. дисс.-я. –Т., 2008. –Б. 90.

ўртасидаги ҳамкорликларда ҳам ҳуқуқбузарликлар профилактикаси бўйича асосий маълумотлар жамоатчиликдан келиб тушади.

Вояга етмаганлар ўртасидаги ҳуқуқбузарликларни олдини олиш, уларни келтириб чиқарувчи сабаб шароитлар ҳамда омилларни аниқлаш, келгусида содир этилишига йўл қўймаслик чораларини амалга ошириш, нотинч оилалардаги ижтимоий-руҳий муҳитни соғломлаштириш борасида жамоат тузилмаларининг фаолияти муҳим аҳамият касб этади. Айниқса, низоли вазиятлар, шу жумладан оилавий-маиший зўрлик ишлатиш сабабларини, ўз жонига қасд қилиш кайфиятини қўзғатадиган омилларни ўрганиш ҳамда уларни бартараф этиш чораларини кўриш⁶ борасида ички ишлар органлари билан манзилли профилактика ишларини ташкил этиш натижасида оилалардаги ғайриижтимоий низоли ҳолатларнинг барвақт профилактикасини таъминлашга эришилмоқда.

Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси субъектлари вояга етмаганларда қонунга ҳурмат ва қонун бузилишининг ҳар қандай кўринишига мурасасизлик муносабатини шакллантириш, улар ўртасида ҳуқуқбузарликларнинг барвақт олдини олиш, ҳуқуқбузарликлар содир этилиши сабаблари ва уларга имкон берган шарт-шароитларни аниқлаш, ўрганиш, бартараф этиш, ҳуқуқбузарлик содир этишга мойил бўлган вояга етмаганларни тарбиялаш, улар билан профилактик чора-тадбирларни амалга оширишлари муҳим аҳамият касб этади.

Вояга етмаганлар ўртасида ҳуқуқбузарликларнинг профилактикаси – бу, ҳуқуқбузарликлар профилактикаси субъектларининг вояга етмаган қатламида қонунга ҳурмат ва қонун бузилишининг ҳар қандай кўринишига мурасасизлик муносабатини шакллантириш, вояга етмаганлар ўртасида ҳуқуқбузарликларни барвақт олдини олиш, ушбу ҳуқуқбузарликларнинг содир этилиши сабаблари ва уларга имкон берган шарт-шароитларни аниқлаш, ўрганиш, бартараф этиш, ҳуқуқбузарлик содир этишга мойил бўлган вояга етмаганларни тарбиялашга йўналтирилган профилактик фаолиятдир.

⁶Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Ижтимоий реабилитация қилиш ва мослаштириш, шунингдек, оилавий-маиший зўрлик ишлатишнинг олдини олиш тизимини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПҚ-3827-сонли Қарори.

Вояга етмаганлар ўртасида назоратсизлик ва ҳуқуқбузарликлар профилактикасини давлат ҳокимияти органлари, ҳуқуқбузарликлар профилактикасини бевосита амалга оширувчи, унда иштирок этувчи давлат органлари ва муассасалари ҳамда фуқаролик жамияти институтларининг ижтимоий жиҳатдан хавфли аҳволда бўлган вояга етмаганларни ва оилаларни, уларни жиноий фаолиятга жалб этувчи шахсларни аниқлаш, улар содир этаётган жиноятларнинг сабаб ва шароитларини бартараф этиш, шунингдек улар яшаётган ва таълим олаётган жойларда ижтимоий-руҳий муҳитни соғломлаштириш мақсадида амалга ошириладиган тарбия, ижтимоий-ҳуқуқий ёрдам кўрсатиш, ижтимоий-ҳуқуқий назорат воситалари орқали профилактик таъсир чораларини қўллашдан иборат давлат сиёсати даражасида амалга ошириладиган алоҳида фаолият ҳисобланади⁷.

Вояга етмаганлар ўртасида ҳуқуқбузарликларни барвақт олдини олиш тушунчасига таъриф беришда мутахассисларнинг юқоридаги фикр-мулоҳазаларига назарий-методологик асос сифатида таяниш мумкин. Шу билан бирга, ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тушунчаси бўйича Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 14 майдаги “Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тўғрисида”ги қонунининг мазмун-моҳиятидан келиб чиқиш мақсадга мувофиқдир.

Бундан ташқари, ички ишлар органларини – ижтимоий жиҳатдан хавфли аҳволда бўлган вояга етмаганлар ва оилалар, ҳуқуқбузарликлар ёки бошқа ғайриижтимоий хатти-ҳаракатларни содир этган вояга етмаганлар тўғрисида, шунингдек вояга етмаганларни ҳуқуқбузарликлар ёки бошқа ғайриижтимоий хатти-ҳаракатларни содир этишга жалб қилаётган ёхуд уларга нисбатан бошқа ғайриҳуқуқий қилмишлар содир этаётган ота-оналар ва ўзга шахслар ҳақида ахборот билан таъминлаш.

Ички ишлар органлари вояга етмаганлар ўртасидаги ҳуқуқбузарликлар профилактикасини амалга оширувчи махсус ваколатли субъектлардан бири ҳисобланиб бу борада бир қатор муҳим вазифаларни бажаради. Жумладан, вояга етмаганлар ва ёшларни Ватанга муҳаббат, миллий ва умуминсоний қадриятларни ҳурмат қилиш руҳида тарбиялаш, ўсиб келаётган авлодни терроризм, диний экстремизм, зўравонлик ва

⁷ Исмаилов И. Вояга етмаганлар жиноятчилигининг криминологик тавсифи ва профилактикаси // Криминология. Махсус қисм: Дарслик / Муаллифлар жамоаси. — Т.: Ўзбекистон Республикаси ИИБ Академияси, 2015. — Б. 15.

шафқатсизлик ғояларидан ҳимоя қилишга қаратилган самарали ишларни ташкил этиш, ижтимоий жиҳатдан хавфли аҳволда бўлган вояга етмаганлар ва оилалар, ҳуқуқбузарликлар ёки бошқа ғайриижтимоий хатти-ҳаракатларни содир этган вояга етмаганларга ижтимоий-педагогик ёрдам кўрсатишда юқоридаги ахборотлар талаб этилади.

Профилактика инспекторлари томонидан эса, жамоат тартибини сақлаш ва жиноятчиликка курашиш борасида бир қатор ваколат, ҳуқуқ ва мажбуриятларга эгадирлар. Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тўғрисидаги низомга кўра профилактика инспекторлари қуйидаги ваколатларга эгадирлар.

Ҳуқуқ тартибот масканига юклатилган вазифаларни бажариш учун профилактика инспекторлари қуйидаги ваколатларни амалга оширадилар:

қишлоқлар, овуллар ва маҳаллалардаги криминоген вазиятни, ҳуқуқбузарликларнинг содир этилиш сабаблари ва уларга имкон берувчи шарт-шароитларни ўрганадилар, шунингдек ўрганиш натижалари бўйича юқори турувчи ички ишлар органларига тегишли маълумот ва таклифларни тақдим этадилар;

вояга етмаганлар ҳуқуқбузарликларни аниқлаш ва уларга чек қўйиш, ҳуқуқбузарликларнинг содир этилиши сабаблари ва уларга имкон берувчи шарт-шароитларни бартараф этиш бўйича махсус профилактик чора-тадбирларни, шунингдек, ҳуқуқбузарликларни содир этишга мойил шахслар билан профилактика ишларини амалга оширадилар;

ўқувчиларининг таълим муассасаларидаги давоматини назорат қиладилар, ижтимоий хавфли ҳолатда бўлган ва таълим муассасаларига қатнамайдиган вояга етмаганлар ва ёшлар, шунингдек, ушбу тоифадаги шахсларнинг ота-оналари билан профилактика ишларини олиб борадилар;

тақиқланган ташкилотлар ҳамда террорчилик, экстремистик ва бошқа ғайриқонуний ва бузғунчилик йўналишидаги гуруҳлар фаолиятига алоқадор шахсларни аниқлайдилар;

ўрнатилган тартибда профилактик ҳисобга олишни, шу жумладан, ҳуқуқбузарликлар, уларни содир этган шахслар ва ҳуқуқбузарликлардан жабрланганлар ҳисобини юритадилар;

жиноятларни аниқлаш ва фош этиш ҳамда суриштирув, тергов ва суд органларидан яшириниб юрган, жиноий жазодан бўйин товлаётган, бедарак йўқолган шахсларни ҳамда қонун ҳужжатларида назарда тутилган ҳолатларда бошқа шахсларни қидириш, шунингдек, шахси номаълум мурдаларнинг шахсини аниқлаш бўйича тезкор қидирув тадбирларини амалга оширишга кўмаклашадилар;

аҳоли билан мунтазам равишда мавжуд муаммоларни ўрганиш ва уларни ҳал этишнинг мақбул йўллари аниқлашга қаратилган учрашувлар ўтказиб борадилар;

маҳаллий давлат ҳокимияти органлари, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ва бошқа манфаатдор ташкилотларга ҳуқуқбузарликларнинг содир этилиши сабаблари ҳамда уларга имкон берувчи шарт-шароитларни бартараф этишга қаратилган, шу жумладан, инфратузилмани ривожлантириш ва ёшларнинг бўш вақтини мазмунли ўтказишларини ташкил этиш юзасидан таклифлар киритадилар;

давлат органлари, жамоат ва бошқа ташкилотлар раҳбарларига ҳуқуқбузарликларнинг содир этилиши сабаблари ҳамда уларга имкон берувчи шарт-шароитларни бартараф этиш бўйича тақдимномалар киритадилар;

ҳуқуқбузарликлардан жабрланган, ғайриижтимоий хулқ-атворга эга, ҳуқуқбузарликлар содир этишга мойил ҳамда ҳуқуқбузарлик содир этган шахсларга ҳуқуқий, ижтимоий, психологик, тиббий, педагогик ва бошқа турдаги ёрдамларни кўрсатиш, шунингдек уларга жамиятда қабул қилинган хулқ-атвор нормалари ва қоидаларини сингдиришга қаратилган чораларни амалга оширадилар;

ҳуқуқбузарликлар профилактикаси, вояга етмаганларнинг ҳуқуқий онги ва маданиятини ошириш, уларга қонунга ҳурмат ҳиссини сингдириш бўйича тадбирларни, шу жумладан, давлат органлари ва ташкилотлари, фуқаролик жамияти институтлари вакиллари жалб этган ҳолда, ўтказишадилар;

фуқаролар, айниқса, вояга етмаганлар ва ёшлар ўртасида қонун ҳужжатлари талабларига риоя этиш, ҳуқуқбузарликлар профилактикаси, жамоат тартибини сақлаш ва жамоат хавфсизлигини таъминлаш масалаларида тушунтириш ишларини ташкил этадилар;

гиёхвандлик воситалари, психотроп моддалар ва прекурсорларнинг ноқонуний айланиши ва истеъмол қилиниши, алкоголь ва тамаки маҳсулотларининг ноқонуний ишлаб чиқарилиши ва сотилишининг олдини олиш бўйича тадбирларни амалга оширади;

порнографик мазмундаги маҳсулотлар, фоҳишабозлик ва ОИВ/ОИТСнинг, айниқса, вояга етмаганлар ва ёшлар ўртасида ёйилиши ҳамда фоҳишахоналарнинг сақланишига чек қўйиш, ички ишлар органлари соҳавий хизматларининг ушбу йўналишдаги ишларини мувофиқлаштириш бўйича тадбирлар ўтказадилар;

ҳуқуқбузарликлар содир этган вояга етмаганларга нисбатан қонун ҳужжатларида назарда тутилган таъсир чораларини қўллаш тўғрисида тегишли орган ва муассасаларга таклифлар киритадилар;

вояга етмаганларнинг назоратсизлиги, қаровсизлиги ва ҳуқуқбузарликлари ҳолатлари ҳамда уларга имкон берувчи сабаб ва шарт-шароитлар тўғрисида тегишли ташкилотларни ўрнатилган тартибда хабардор қиладилар;

таълим, маданий-қўнғилочар, спорт-соғломлаштириш муассасалари ва бошқа ташкилотларда (тўғараклар, клублар ва ҳ.к.) вояга етмаганлар билан олиб борилаётган тарбиявий ишлар аҳволини ўрганадилар;

васийлик ва ҳомийлик органларига етим болалар ва ота-оналар қаровисиз қолган болаларни жойлаштиришда кўмаклашадилар;

ҳуқуқбузарликлар профилактикаси масалалари бўйича фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари, вояга етмаганлар ишлари бўйича комиссиялар ва оммавий ахборот воситалари билан ҳамкорликни ҳамда бу борадаги ишларнинг мувофиқлаштирилишини таъминлайдилар;

вояга етмаганлар ўртасида ҳуқуқбузарликлар ва жиноятларини олдини олиш мақсадида таълим муассасалари билан ҳамкорликда «Ўсмир», «Давомат» ва бошқа комплекс профилактик тадбирларни ташкил этиб, бу жараёнда ҳуқуқбузарликлар содир этишга мойил бўлганларга алоҳида эътибор қаратиб, назоратга оладилар.

Хулоса ўрнида юқорида келтирилган фикр-мулоҳазалар ва таҳлилларга асосланган ҳолда *вояга етмаганлар ўртасида ҳуқуқбузарликларнинг барвақт олдини олиш деганда ҳуқуқбузарликлар профилактикаси субъектлари сифатида* Ички ишлар органларининг

вояга етмаган қонунга ҳурмат ва қонун бузилишининг ҳар қандай кўринишига мурасизлик муносабатини шакллантириш, ёшлар ўртасида ҳуқуқбузарликларнинг барвақт олдини олиш, ушбу ҳуқуқбузарликларнинг содир этилиши сабабларини ва уларга имкон бераётган шарт-шароитларни аниқлаш, ўрганиш, бартараф этиш, ҳуқуқбузарлик содир этишга мойил бўлган вояга етмаганлар тарбиялаш, вояга етмаганларнинг ҳуқуқбузарликдан жабрланувчига айланиши хавфини камайитиришга йўналтирилган профилактик таъсир кўрсатиш чора-тадбирларини амалга ошириш фаолияти тушунилади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги «Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида»ги ПФ-4947-сон Фармони // Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2017 йил, 6-сон, 70-модда.
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 9 августдаги “Бола ҳуқуқларининг кафолатларини таъминлаш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармони. <https://lex.uz/docs/5570490>.
3. Исмаилов И. Вояга етмаганлар жиноятчилигининг криминологик тавсифи ва профилактикаси // Криминология. Махсус қисм: Дарслик / Муаллифлар жамоаси. — Т.: Ўзбекистон Республикаси ИИБ Академияси, 2015. — Б. 15.
4. Забрянский Г. И. Социология преступности несовершеннолетних. - Минск, 1997. - С. 77.
5. Захаров А.И. Как предупредить отклонения в поведении ребёнка. М. «Просвещение», 1986.
6. Исмаилов И, Зиёдуллаев М, Исраилова Н, Азимова Ф. Вояга етмаганлар назоратсизлиги ва ҳуқуқбузарликларини олдини олиш. Ўқув-амалий қўлланма. – Тошкент: РБИММ, 2011.
7. Исмаилов Б. Правовые аспекты защиты несовершеннолетних от вредного воздействия информационной среды. // Материалы международного форума «Социальное

партнерства во имя ребенка: передовой отечественный и зарубежный опыт».- Ташкент, 25-26 ноябрь, 2014. – С. 130.

8. Исмаилов И. Вояга етмаганлар ўртасида назоратсизлик ва ҳуқуқбузарликлар профилактикасида ижтимоий шерикчиликнинг ҳуқуқий асослари. // Материалы международного форума «Социальное партнерства во имя ребенка: передовой отечественный и зарубежный опыт».- Ташкент, 25-26 ноябрь, 2014. – С. 132.